

Jens Pedersen er antropolog og museolog, og har primært beskæftiget sig med social inklusion og kulturformidling i museale kontekster, fx i udstillingerne "Som jeg er" og "Oplysnings saloner" på Københavns Museum og BenAndSebastians "Phanton Limbs" på Design Museum Danmark.

Fix & færdig

om kanyleaffald på Vesterbro

Som så meget andet er Vesterbros brugte kanyler mere, end de umiddelbart ser ud til at være. De blodige nåle gennemborer en række sociale og fysiske rum, fra stofmisbrugerne på gaden og på de forskellige væresteder over aktivisterne hos Brugerforeningens Sprøjtepatrulje til byens renovationsmedarbejdere, børnefamilierne på Vesterbro og politikerne på Rådhuset og på Christiansborg. Alle må de forholde sig til denne lillebitte, spidse genstand. For hver ny vinkel, vi anlægger på kanylen, kan vi opdage mere om den og om de rum, den optræder i. Men er vinkler nu også et dækkende billede? Er det med andre ord overhovedet de samme kanyler, der tales om fra disse forskellige perspektiver? Kunne det tænkes, at det ikke kun er kanylernes rolle eller betydning, som ændres fra kontekst til kontekst, men at selve det, vi forstår som kanyler, også er afhængigt af hvilken kontekst og praksis, de indgår i?

Med denne artikel vil jeg præsentere nogle greb, som er udviklet i forbindelse med nyere materialitetsstudier, og derved vise, hvordan vi kan komme nærmere en forståelse af, hvad der foregår i den verden, vi lever i. Dette vil jeg gøre ved at bringe nogle af disse teorier til anvendelse i en analyse af brugte kanyler, som er smidt eller efterladt på gaden i det københavnske kvarter Vesterbro.

En undersøgelse af den henkastede kanyles mange roller og ontologiske aspekter kan ikke kun blottlægge vores forhold til selve kanylen, men måske også fortælle os noget om de mennesker, som har brugt dem, altså stofmisbrugerne, og samfundets forhold til dem og til stofmisbrug i det hele taget. Fokus er her udelukkende på kanyler relateret til intravenøst stofmisbrug, henkastet i det of-

fentlige rum. Denne meget specifikke type affald omfatter altså hverken de kanyler, som bliver afhændet i kanyleboksene, eller hospitalsaffald, diabetikers insulinsprøjter eller lignende. I denne sammenhæng anvendes almindeligvis begrebet sprøjteaffald, der foruden selve kanylen og sprøjten dækker over en mængde andre genstande. Små plast-ampuller med desinficeret vand, papirbreve med citronsyre, poser med natriumbikarbonat, plastemballage, vat-kugler, små kogekar, metalriste og andre ting, der samlet kan beskrives som stofmisbrugets paraferalia. Omend jeg primært fokuserer på kanylerne, vil jeg også beskæftige mig med denne bredere kategori. Jeg anvender her betegnelserne stofmisbrug og stofmisbruger. Jeg har valgt disse ord frem for de mere værdineutrale stofbrug og stofbruger for at understrege, at denne analyses fokus er på det ikke-velfungerende stofbrug: misbruget. Misbrug er blevet defineret som "et forbrug, der går ud over helbred og relationer".¹

Materialitetsstudier

I samfundsvidenskaben har vi, i kraft af den sproglige vendings succes gennem 1980'erne og 1990'erne, været vant til at tænke, at genstande kun kan fortælle os noget om verden, hvis vi på en eller anden måde kan afdække, hvad de betyder. Vi undersøger altså som regel de måder, der bliver talt om genstandene på, og ser på, hvad de symboliserer for forskellige aktører. Den fremgangsmåde fortæller os meget lidt om selve genstanden, omend naturligvis en hel masse om de mennesker, der forholder sig til den. Genstanden optræder faktisk slet ikke i denne type analyse som andet end en spejling eller refleksion hos de menneskelige subjekter. Man kan sige, at vi, i stedet for at forholde os til selve genstanden, udelukkende forholder os til en forholden sig til genstanden. Det kan være både interessant og oplysende, men der findes jo også andre måder at betragte og forstå det mylder af genstande, vi omgiver os med. De indbyggede begrænsninger i sprogligt funderede tilgange, som for eksempel semiotiske og dekonstruktivistiske metoder, har at gøre med den passivitet, der bliver pålagt genstande og det materielle i det hele taget. Hvis vi kun ser på betydning, som i sagens natur er noget udefrakommende og pålagt, træder genstanden selv i baggrunden. Vi går på den måde glip af en type viden om det materielle som netop noget materielt, fordi vi kun stiller spørgsmål til det materielle som sprog og betydning.² Det kan måske virke usædvanligt eller ligefrem paradoksalt at søge viden om sociale forhold gennem de fysiske genstande, vi omgiver os med, men det afhænger naturligvis helt af, hvordan man behandler disse genstande.

---

1 Kronbæk m.fl. 2010, s. 12. Om sprogbrug i denne forbindelse se May 2005, s. 48-49 og Allouche 1999.

2 Se fx Damsholt m.fl. 2009; Latour 2004.

Når vi bevæger os væk fra socialkonstruktivismen og diskursanalysen og de øvrige sprogligt funderede analysemodeller, der har præget samfundsvidenskaberne på godt og ondt siden 1970'erne, sker det først og fremmest på baggrund af en anerkendelse af, at verden ikke udelukkende har en betydning, men også en egentlig væren, et ontologisk aspekt, som det ikke er lykkedes den sproglige vendings modeller at undersøge eller begribe. Vil vi arbejde med ontologien må vi i stedet vende os mod genstandenes fysikalitet og spørge dem, ikke hvad de kvintessentielt er eller hvad de betyder, men hvad de gør. I denne optik er al væren handling og alting, det være sig genstande, begreber eller mennesker, defineres frem for alt ud fra, hvad de gør.³ Det handler altså om praksis snarere end betydning.

Objektifikationsprocesser, cyborgs og praksilogi

Daniel Miller er blandt de teoretikere, som advokerer for, at vi som samfundsforskere bør tage vores forhold til genstande op til revision. Han argumenterer for, at det funktionalistiske eller semiotiske blik fokus på betydning er blindt for alle de andre ting, genstande også er og gør. Som det fundamentalt materielle væsen, mennesket er, kan det slet ikke forstås uden at beskæftige sig med genstande og materialitet, hævder han. Han udstikker en "[...] challenge to our common-sense opposition between the person and the thing, the animate and the inanimate, the subject and the object".⁴

Miller skriver om noget, han kalder objektifikationsprocesser.⁵ Hermed skal forstås de processer, hvori vi skaber os selv, forstået som vores identiteter, gennem interaktion med den materielle verden, som omgiver os. Processen er dialektisk, og genstandene er altså ikke statiske, men ændres i lige så høj grad som mennesket selv gør det.

Som så meget andet, er identiteten som stofmisbruger i høj grad defineret af forhold til genstande. Uden den praksis, stofferne og kanylerne muliggør, er identiteten som stofmisbruger simpelthen utænkelig. Endda negationen af stofbrugeridentiteten, nemlig identiteten som stoffri, er baseret på genstande, omend som fravær. Med andre ord er identitet kun mulig i kraft af praksis, og praksis er kun mulig i kraft af genstande. På samme måde som identiteten som traditionel indisk kvinde kun kan realiseres ved hjælp af sarien og de bevægelsesmønstre, den tillader og muliggør⁶, er identiteten som intravenøs stofmisbruger umulig uden

---

3 Se fx Damsholt m.fl. 2009.

4 Miller 2010, s. 5.

5 Miller kaldte det *objectification*. Jeg benytter mig af den danske oversættelse hos Damsholt m.fl 2009, s. 18.

6 Jf. Miller 2010, kap. 1; Banerjee og Miller 2003.

kanylen. Et lignende eksempel kan findes hos Adam Reed, der beskriver hvordan cigaretter, *smuk*, er den underliggende præmis for opretholdelsen af det sociale liv blandt indsatte i et papua ny guineansk fængsel. "Rather than imagining that they infuse cigarettes with meaning, prisoners insist that cigarettes give their lives significance."⁷

Sarien, cigaretterne og kanylerne er alle sammen eksempler på, hvordan objektifikationsprocesser fungerer i praksis. Genstande og personlige identiteter opstår og ændres i hinandens spejlbilleder. For kanylens vedkommende er dette nok mest oplagt i selve fixesituationen, hvor kanylen er på sit zenit, så at sige, og faktisk skaber en stofmisbruger ud af en person med en kanyle. Ved at betragte fixet på denne måde ophæves dikotomien mellem subjekt og objekt, mellem stofmisbruger og kanyle, og de smelter sammen i en fælles væren og handlen, som de i fællesskab er ansvarlige for. Fixets korte varighed og i det hele taget flygtige natur understreger desuden, at objektifikationsprocesser både er rumligt og tidsligt situerede – de er jo netop processer, og dermed ikke-statiske.

Nu fokuserer denne artikel på kanylen som affald, men jeg vil alligevel nævne det interessante forhold, som eksisterer mellem stofmisbrugeren og selve stoffet, heroinen eller kokainen. Tilsammen danner de en slags hybrid, en sammenfiltrering eller, for at understrege det processuelle, måske snarere en osmose, hvor det er umuligt at sige, hvor den ene begynder og den anden hører op. Haraway, der er meget interesseret i netop hybrider, ville kalde denne sammenblanding, for en *cyborg*, hinsides skellet mellem menneske og genstand, natur og kultur, begge dele på samme tid, og umuligt at skille ad i separate enheder.⁸ Denne sammenfiltrering mellem stofmisbruger og stof kan gøres endnu tydeligere, hvis man sammenligner den samme stofmisbruger på to forskellige stoffer, heroin og kokain. En stofmisbruger på heroin er skæv, rolig og afslappet, mens en stofmisbruger på kokain er speedet, fuld af energi og opsøgende, grænsende til det aggressive. De to typer rus-adfærd er kun mulige i kraft af stofferne. Rusadfærd er ikke noget hverken stofferne eller stofmisbrugeren kan gøre eller være alene, den opstår først i sammenfiltreringen, i det komplekse møde mellem kanyle, krop og kemikalie. Således griber genstande dybt ind i vores liv og kroppe og bliver en del af os, ligesom vi bliver en del af dem, som cyborgs.

Jeg foretrækker her at beholde fokus på hybriditeten og det processuelle, sammensmeltningen af stofmisbruger, stof og kanyle, og vil derfor vende mig mod Annemarie Mol, når hun præsenterer sine tanker om det multiple objekt i bogen *The Body Multiple*.⁹ Hendes udgangspunkt er, at alle ting, og herunder regnes altså både fysiske genstande og mere abstrakte ikke-håndgribelige fænomener, gøres på forskellig vis, afhængig af tid, sted, og hvem de interagerer med. På

7 Reed 2007, s. 42.

8 Haraway 2007; Haraway 1991.

9 Mol 2002.

denne måde kan de siges at være multiple eller flerstrengede. Genstandenes multiplicitet er ikke det samme, som at de er flertydige. Det handler netop ikke om at beskrive relationer – hvad der jo netop grundlæggende lader objektet være uantastet – men skal derimod forstås helt bogstaveligt: enhver genstand *er* flere ting.

Mol anvender selv åreforkalkning som eksempel, og viser, hvordan det i forskellige kontekster er forskellige ting – fra en fortykkelse af venevæggen, der kun kan ses under mikroskop, til en stikkende smerte i læggen hos patienten eller en bestemt grafisk fremstilling på skærmen af et dopplerundersøgelings-apparat. Alle disse ting er mere end symboler eller tegn på åreforkalkning, de *er* åreforkalkning, men hver især giver de udelukkende mening på bestemte steder, til bestemte tider og for bestemte mennesker. Med udgangspunkt i det multiple objekt formulerer Mol sin arbejdsmetode, *praksiografi*. Den grundlæggende tanke er den nu efterhånden velkendte, at enhver genstand er, hvad den gør, og vi derfor må beskæftige os med en genstands handlinger, for at kunne forstå den. En genstands praksis bliver altså nøglen til at forstå, hvad den er. Hvilke konsekvenser dette har for vores blik på kanylen, vil vi vende tilbage til.

Stofmisbrug på Vesterbro

Før vi går videre, må det være på sin plads at introducere felten, det fysiske og sociale rum, hvori disse henkastede kanyler optræder: Indre Vesterbro. På dette område, der ikke er større end omtrent en kvadratkilometer, har Danmarks største stofscene haft hjemme i mere end 40 år. Byfornyelsen på Nørrebro i 1970'erne og Christianias 'narkoblokade' i 1979 koncentrerede det københavnske stofsalg, og dermed i høj grad også stofindtag, på en håndfuld gader omkring Hovedbanegården. Det er en typisk placering for denne type forretning, idet det er muligt at komme til og fra stedet hurtigt og forholdsvist anonymt.

I dag er stofsalget samlet på et endnu mindre område, end det var tidligere. Miljøet findes i dag primært på Istedgade, Reventlowsgade, Lille Istedgade og Halmtorvet, mens det i de seneste år i det store hele har forladt sidegaderne mellem Istedgade og Vesterbrogade.¹⁰ Denne koncentration har gjort stofscenen meget mere synlig end den før har været. En medvirkende faktor til den øgede synlighed er desuden, at mange misbruges foretrukne stof gennem de sidste 5-7 år er skiftet fra at være heroin til at være kokain. Det er altså, som vi så med Haraways cyborgs, ganske andre stofmisbrugere, vi taler om – speedede og hektiske, snarere end skæve og trætte.

På trods af denne øgede synlighed skønnes det dog, at stofmisbrugsmiljøet i København i længere tid har været forholdsvist stabilt i både omfang og størrelse.

---

10 Olsen m.fl. 2010, s. 40.

I 1979 lavede Christiania Narkoblokaden, som ret effektivt fik rensset fristaden for hårde stoffer. I forbindelse med blokaden udgav man i 1980 LPen "Fix og færdig - rock mod junk" med sange om livet som stofmisbruger, bl.a. Tom Lundéns "Junkies for Herren" og Leif Sylvester Petersens "Midnats Mama". Billedet fra pladens cover blev malet på en mur på Christiania. Foto: Københavns Museum.

Den virkelige 'hårde kerne' af misbrugere tæller omkring 200 personer, men det anslås at mellem 1000-2000 forskellige stofbrugere og -misbrugere kommer på Vesterbro hver måned.¹¹

Udover stofsælgerne, kaldet *dealere*, og stofmisbrugerne selv, er der en lang række offentlige og frivillige hjælpetiltag på Vesterbro – i vinteren 2010/11 var der 42 forskellige tiltag, omfattende alt fra væresteder, sundhedsrum, suppekøkkener, retshjælp og forskelligt kirkeligt arbejde. Deres tilstedeværelse både fysisk på gadeplan og væresteder samt i debatten præger naturligvis stofscenen i høj grad.

De fleste stofmisbrugere lever et overordentligt hårdt liv. En del af problemerne er direkte konsekvenser af stofmisbruget. Foruden de mange forskelligartede følgesygdomme er hepatitis C og B, HIV og andre blodbårne sygdomme direkte relateret til de ofte uhygiejniske forhold og til genbrug af sprøjter. Fordi det er dyrt at finansiere et misbrug, lykkes det sjældent stofmisbrugere at prioritere at have råd til ting som tandlægebesøg og en varieret kost, hvilket medfører yderligere sundhedsmæssige konsekvenser. Mange stofmisbrugere er desuden hjemløse, og de færreste har kontakt til familie eller er på anden måde del af et velfungerende

11 Ibid.

socialt netværk. Stort set alle intravenøse stofmisbrugere er vokset op på bunden af den sociale rangstige, meget ofte med forældre, der selv var misbrugere. Som Jöhncke skriver: "Misbrugere kan komme fra alle samfundslag – men det gør de ikke."¹²

Andre problemer går måske forud for misbruget, og kan være en forklarende faktor for det. Af praktiske årsager kan det kun lade sig gøre at sige noget om de stofmisbrugere, som har søgt behandling. Disse tal er alarmerende. Omtrent 10 % af behandlede stofmisbrugere har en psykotisk lidelse, som for eksempel skizofreni, og i alt har mellem 60 og 70 % af stofmisbrugere i behandling en psykisk lidelse af en eller anden form, såsom adfærds- og personlighedsforstyrrelser, ADHD, angst og depressioner.¹³ Alle disse ting medvirker til de omtrent 250 årlige narkotikarelaterede dødsfald i Danmark¹⁴ og til at gennemsnitsalderen ved død for en dansk stofmisbruger er blot 39 år.¹⁵

Fixet

Ethvert misbrug er forskelligt, og man kan derfor ikke sige, hvor ofte en typisk stofmisbruger fixer, altså indtager stof intravenøst, men for kokainmisbrugere kan der periodevis være tale om helt op til 30 gange i døgnet.¹⁶ For hvert fix har man, foruden selve stoffet, brug for en mængde forskellige genstande. Disse genstande kaldes samlet for *værktøj*. Alt efter præferencer, nødvendighed og stoffets art sammensættes værktøjet enten stykke for stykke eller modtages gratis på et af de adskillige steder, som tilbyder dette. Brugerforeningen er et af de steder, som uddeler værktøj. De beskriver sig selv som

*En interesseorganisation, der varetager stofbrugernes sociale og samfundsmæssige forhold. Endvidere yder Brugerforeningen rådgivning til beboere, viceværter, gårdmænd, forretninger, håndværkere og andre der færdes i kvarterer med problemer med narkoaffald.*¹⁷

---

12 Jöhncke 2010, s. 6.

13 Brünes og Kappel 2009, s. 53.

14 Ifølge Politiets narkotikastatistik <http://www.politi.dk/da/servicemenu/statistik/Narkotikastatistik/> (31.05.2011)

15 Ege 2009, s. 541. Tallet er fra 2007.

16 Olsen m.fl. 2010, 42.

17 Fra Brugerforeningens hjemmeside, <http://brugerforeningen.dk> (31.05.2011)

Brugerforeningen pakker og uddeler tusindvis af pakker med værktøj hvert år.¹⁸ I foreningens ”standard-pakke” til intravenøs stofindtagelse findes: et lille plastbæger til at blande stoffet i, en ampul med desinficeret vand (til at slæmme hvid heroin op i), en kugle vat (til filtrering af stoffet for urenheder), en desinficerende alkoholvædet serviet til rensning af huden, en engangssprøjte og en engangskanyle. Andre ting, fx den citronsyre, der anvendes til at blande den brune heroin, må skaffes andre steder.

Når stoffet er indkøbt, og man har skaffet sig det nødvendige værktøj, står man som stofmisbruger overfor den ret vanskelige opgave at finde et sted at tage sit stof i fred. Idet det først for nyligt er blevet lovligt at oprette og drive fixerum i Danmark, og fixerum på tidspunktet for denne undersøgelse i praksis endnu var forbudt i Danmark, har dette indtil for meget kort tid siden ikke været en mulighed.¹⁹ Væresteder og lignende har typisk haft ret skrappe restriktioner for stofindtag i deres lokaler, netop for at undgå at blive betragtet som operatør af et ulovligt fixerum og dermed risikere at blive lukket. Har man ikke mulighed for at gå hjem til sig selv, vil der altså typisk ikke være andre muligheder end at finde sig et så uforstyrret hjørne som muligt et sted i en trappeopgang, kælderskakt eller baggård.

Det fysiske, offentlige uderum sætter nogle særlige betingelser for fixesituationen. Der kan være så mørkt, at man har vanskeligt ved at se, hvad man foretager sig. Der kan være så koldt, at det er svært at finde en god vene, og stofmisbrugere kan derfor let komme til at fejlfixe, altså injicere uden for venen, hvad der er både farligt og smertefuldt – og ærgerligt for stofmisbrugeren, fordi det dyre stof på den måde går til spilde. Det, at injektionen foregår på fortrapper eller i baggårde, gør det også svært at holde værktøjet rent, hvilket øger risikoen for infektioner. Og endelig kan den for stofmisbrugeren meget personlige og intime situation hvert øjeblik afbrydes af forbipasserende, hvad der selvfølgelig opleves som både stressende og ubehageligt.

Det er forfærdeligt at stå der med bukserne nede om anklerne og bar røv i hed kamp for at finde en eller anden åre der dur. Blodet sejler og det man frygter allermost er bare, at der skulle komme nogle børn forbi og se én.²⁰

---

18 Foruden hos Brugerforeningen selv på Blågårds Plads kan deres pakker med værktøj afhentes gratis hos Mændenes Hjem, Herbergcenteret på Sundholmsvej, Kirkens Korshærs herberger, Reden og på Sønderbro, Valby og Smallegades Apoteker.

19 Denne artikel er skrevet i maj 2011, altså før fixerum blev lovliggjort i Danmark. Der er sket meget på området siden, som det ikke har været muligt at behandle i artiklen. Den endelige redaktion på denne artikel er afsluttet august 2012.

20 Stofmisbrugeren ”Signe 1966” i ”Stofbrugernes egne argumenter for fixerum” <http://blog.fixerum.dk/stofbrugernes-egne-argumenter-for-fixerum/> (31.05.2011).

Når fixet er overstået og rusen indtruffet – eller abstinenserne i det mindste slået ned – er det måske forståeligt, at stofmisbrugeren ikke har lyst til at dvæle, men skynder sig væk. Hun ved jo godt, at hun er uønsket, og vil helst ikke opdages og smides væk. Cyborgen, sammenfiltringen af stofmisbruger og stof, opfører sig anderledes end stofmisbrugeren alene, og mere eller mindre uden at tænke over det, efterlades det brugte værktøj, kanylerne og det øvrige sprøjteaffald, hvor det ligger.

Stofmisbrugets topografi

Sprøjteaffaldet får sjældent lov til at blive liggende på gaden ret længe. Langt det meste bliver samlet op af Brugerforeningens aktivister i Sprøjtepatruljen, af Kanyledøgnvagten under Københavns Kommune eller af medarbejdere ved Park og Vej eller Teknik- og Miljøforvaltningens Center for Renhold. Der findes ikke pålidelige tal for alle disse grupper, især forekommer Brugerforeningens tal mig umiddelbart at være stærkt overdrevne. Man kan dog danne sig et billede af problemets omfang ved at se på Center for Renholds statistik over perioden 2006-2008, som viser, at der er blevet opsamlet knap 482 kg sprøjteaffald i perioden – svarende til over 1200 kanyler om ugen, eller omtrent 178 styk om dagen.²¹

Hver eneste dag, undtaget juledag og nytårsdag, går Sprøjtepatruljens aktivister den samme tur gennem Vesterbros gader. En eftermiddag i marts følges jeg med Tom på hans rute. Han er ikklædt den gule jakke med Sprøjtepatruljens navn og logo. I den ene hånd bærer han en firkantet hvid og lysegul plasticspand. Spanden har et låg med en sliskeformet åbning, så der kan puttes affald ned i spanden uden risiko for, at det falder ud igen. I den anden hånd har han en metalstang med en grab for enden, af den type, man sædvanligvis ser medarbejdere i parker bruge til at samle skrald op med.

Vi går ned ad Istedgade. Her ser ud, som her plejer – eller gør her? Mens vi går, ændres mit fokus, mit blik på byen, og jeg ser et nyt lag, en anden Istedgade, lige nedenunder den, jeg kender. Det er en velkendt sag, at man mere eller mindre ubevidst redigerer sit blik, så der er ting, man simpelthen ikke ser, selvom de er lige foran næsen af en. Normalt går jeg ikke og kigger efter sprøjteaffald på gaden, så det er temmelig overraskende for mig, at se de mængder, der faktisk findes, lige her på fortovet. Overalt får jeg øje på det. Mellem brosten, langs husmure, midt på vejen ligger kanyler, emballage fra citronsyre og sprøjter, foruden misbrugets øvrige spor, som for eksempel de klæbrige, ildelugtende pletter på fortovet, som, efter lugten og udseendet at dømme, består af blod, opkast, øl og urin. Undervejs

---

21 Center for Renhold 2009.

Kanylerne kan findes næsten overalt: i lyskasser, langs husmure, mellem brostenene, midt på gaden. Foto: Københavns Museum.

på vores tur ser jeg igen og igen disse ting, som jeg normalt bandlyser til mit blikks periferi, hvor alt er uskarpt og udefineret.

Jeg har undret mig over, hvorfor brostenene her på Vesterbro så ofte er løse. Jeg har læst en forklaring et sted, og spørger om det kan passe. Jo, svarer Tom, den er god nok. De er løse, fordi dealerne gemmer stofferne nedenunder dem, så de ikke risikerer at få dem konfiskeret, hvis de skulle blive visiteret af politiet. Selvfølgelig er det derfor. Jeg føler mig dum og naiv. Vi bevæger os ind i et overdækket indhak i muren i en industribaggård ved Den hvide Kødby, som ser forladt og forfaldent ud. Her ligger to fladtrykte papkasser, et gråt spejdertæppe og en cykelelastik med en metalkrog i hver ende. Uden ærinde ville jeg slet ikke bevæge mig ind i denne baggård, og hvis jeg overhovedet fik øje på denne "rede", der selvfølgelig bliver brugt som et sted, hvor man kan fixe i læ og nogenlunde fred og ro, ville jeg straks kigge væk, som havde jeg fået øje på noget, jeg ikke burde have set.

Det er en stærk oplevelse at se misbrugets elendighed i øjnene på denne måde. Den by, jeg bor i, viser revner og sprækker, jeg normalt kan suse henover uden overhovedet at opdage, men som nu, i dette tempo, truer med at få mig til at snuble. Med dette blik følger nye prioriteringer, andre ting viser pludselig deres relevans: Hvor er der bedst læ? Kan jeg være rimelig sikker på, at ingen kommer forbi her? Kan man se mig fra vinduerne? Med hvert nyt stykke sprøjteaffald, Tom putter i den efterhånden fyldte spand, ser jeg mere og mere af dette København, jeg ikke kender.

Denne eftermiddag var kanylerne for mig vidnesbyrd om en virkelighed, der ikke sædvanligvis er min, men som præger Vesterbro og har gjort det i mange år. De stofmisbrugere og dealere, vi traf undervejs, og som enten hilste eller lod være, ville handle eller ikke, var jo en masse andet end misbrugere og dealere. De havde navne og hunde og bekymringer og glæder, og var på vej et sted hen, de stoppede og sludrede eller gik bare forbi os. Det var ikke gennem dem, men snarere gennem genstandene, sprøjteaffaldet, det materielle spor, at det københavnske stofmisbrugs topografi blev gjort tydelig. En vigtig pointe i Rathje og Murphys arbejde med skraldearkæologi er netop at:

*What people have owned – and thrown away – can speak more eloquently, informatively, and truthfully about the lives they lead than they themselves ever may.*²²

Sprøjteaffaldet viser os nøgternt og enkelt, hvor og hvordan misbruget finder sted. De brugte kanyler har hverken bagtanker eller dagsordener. De er der bare, som uafviselige vidnesbyrd om en praksis.

Hvad kanyler gør

Men hvordan skal man forstå denne praksis? Hvad stiller vi op med alle disse kanyler? Her viser Mols praksiografi og tanker om de multiple objekter sig anvendelige. Ligesom alt andet, er kanylen, det fysiske objekt bestående af så mange milligram metal og så mange molekyler, mange ting på forskellige steder, til forskellige tider og for forskellige mennesker. Umiddelbart er der tale om tre større ting, som jeg vil give navnene *Sterilt værktøj*, *Stoftransportør* og *Smittefare*. Endelig optræder kanylen også i en større, mere diffus kategori, nemlig som affald. Her ser jeg bort fra de ting, kanylen er, forud for dens indtræden på stofmisbrugets arena, og behandler altså ikke kanylens produktion og lignende – selvom jeg slet ikke vil afvise, at vi måske går glip af interessante pointer ved ikke at følge kanylen hele vejen tilbage til et designerkontor i Vancouver eller en mine i en bjergside et sted i Centralafrika.

Jeg vil præsentere kanylen som i gang med en fortløbende transformationsproces. I hvert aspekt ændres kanylen nemlig så drastisk, at den umuligt kan gå tilbage og være de ting, den har været forud. For hvert trin undergår kanylen en irreversibel transformation. Lad os nu, ved hjælp af Mols praksiografiske metode,

---

22 Rathje & Murphy 2001 (1992), s. 54.

se nærmere på, hvad kanylen gør i de forskellige aspekter, og ikke mindst hvordan den gør det.

Sterilt værktøj

En papkasse med individuelt indpakkede kanyler bliver indkøbt af eller doneret til Brugerforeningen. I løbet af de næste par dage bliver de sammen med andre genstande pakket i små genlukkkelige plasticposer, med henblik på at blive delt ud til Københavns stofmisbrugere. Denne praksis er et eksempel på skadesreduktion, så kaldet efter det engelske *harm reduction*. Skadesreduktion er grundlaget for det meste arbejde med stofmisbrugere, der bliver udført i Danmark. Det er en pragmatisk tilgang, som ikke nødvendigvis har som sit øverste mål at gøre stofmisbrugeren stoffri, men derimod at forudse og afhjælpe så mange af misbrugets komplikationer og problemer som muligt. Sociallægen Peter Ege angiver den alment accepterede definition af begrebet som "(...) tiltag med den målsætning at reducere skader som følge af stofmisbrug uden nødvendigvis at reducere brugen af stoffet."²³

Udgangspunktet er, at selvom problemerne måske ikke umiddelbart kan løses, er der ingen grund til ikke at gøre, hvad man kan, for at afhjælpe de værste konsekvenser af et liv som stofmisbruger, for eksempel ved at sørge for rent værktøj eller gennem oprettelse af væresteder og lignende. Idet forholdene generelt er temmelig håbløse, kan der ydes megen hjælp og aflastning med ret prosaiske midler: "Med en mobiltelefon og et lokum på 2 kvadratmeter kan du gøre forskellen på liv og død for en narkoman".²⁴

Som sterilt værktøj er kanylerne tæt på at være kvintessensen af skadesreduktionens formål. De er rene og der er masser af dem, så ingen behøver hverken at dele dem med andre eller selv benytte den samme kanyle flere gange. Der bliver taget højde for, hvad stofmisbrugeren har brug for, for at gøre fixesituationen så lidt sundhedsskadelig som muligt, for eksempel ved at vedlægge små ampuller med steriliseret vand og derved undgå, at stofmisbrugeren ser sig nødsaget til at blande stoffet op med beskidt vand fra vandpytter eller lignende. Det drejer sig om ret betragtelige mængder af kanyler. Alene Mændenes Hjem udleverer omkring 1 million sprøjter og kanyler om året, og de er langt fra ene om at dele værktøj ud.²⁵ Kanylen som sterilt værktøj er så at sige billedet på den gode hensigt, garanten for at stofmisbrugeren kommer til at gøre så lidt skade på sig selv som overhovedet muligt indenfor de givne rammer af et stofmisbrug.

---

23 Ege 1997, u. pag.

24 Lars Hansen fra "Debat om fixerum", <http://www.dinby.dk/kobenhavn-v/vil-saette-stopper-fixerum> (31.05.2011).

25 Olsen m.fl 2010, s. 38.

På vej ud på gaden efter en kop kaffe på Mændenes Hjem ser en stofmisbruger en af disse pakker med en kanylen og andet værktøj ligge i en kasse. Han putter pakken i lommen, før han går ud igen, og dermed sker der noget nyt med kanylen. Hvor det, den før især gjorde, var at være bærer af skadesreduktionens gode hensigter, bliver den nu den fysiske manifestation af stofmisbrugerens intentioner. Kanylen som sterilt værktøj er nu også en mulighed, eller måske ligefrem en sandsynlighed. Den er den ene fjerdedel af et potentielt fix, hvor de andre tre naturligvis er stofmisbrugerens selv, stoffet og et tidspunkt og sted at fixe. Nu er kanylen et løfte – og, som Millers objektifikationsprocesser har vist os, en forudsætning for stofmisbrugerens identitet som stofmisbruger.

Stoftransportør

Når stoffet er indkøbt og man har fundet sig en fredelig port med læ og ordentlig lys, sker der igen en transformation med kanylen, og den bliver atter en helt ny genstand. Den er ikke længere et potentiale eller et løfte, men nu snarere en opfyldelse af samme løfte. Den kan nu gøre det, den objektivt set (hvis man overhovedet kan sige sådan?) er sat i verden for at gøre, nemlig at transportere en substans fra en sprøjte og ind i en menneskelig vene. Denne opgave udfører den i samarbejde med stofmisbrugerens. Objektifikationsprocessen er allermest tydelig i disse øjeblikke, hvor menneske og genstand er afhængige af hinanden: stofmisbrugerens kan ikke være stofmisbruger uden kanylen, og kanylen ville slet ikke være til, hvis ikke nogen havde behov for det, den kan. I fixesituationen er kanylen og stofmisbrugerens samarbejdspartnere, begge manipulerer og manipuleres af hinanden. Dette samarbejde er ikke uproblematisk – det er faktisk temmelig svært at injicere sig selv. Stofmisbrugerens må derfor tilegne sig en række teknikker, før hun overhovedet er i stand til at fixe. At hjælpe stofmisbrugere med at mestre disse teknikker er endnu et aspekt af skadesreduktionsarbejdet i København.²⁶

Stofmisbrugerens og kanylens sammensmeltning er ikke udelukkende symbolsk, den er endog meget konkret. At kanylen i fixet skaber en ændring af stofmisbrugerens ved at lede stof ind i blodbanen siger sig selv, men stofmisbrugerens ændrer i samme nu kanylen ved at lede en substans den anden vej. Fixet efterlader kanylen med en lille mængde blod på og i sig, og det er dette blod, som gør den brugte kanylen potentielt farlig. Den forvandlende faktor er stofmisbrugerens selv i samarbejde med kanylen som transportør af stof. Sammen omskaber de genstanden fra at være et til at være noget andet. Sammen forvandler de det, der var sterilt værktøj, til potentielt smittefarligt sprøjteaffald.

---

26 Dugnad Vesterbro 2007.

Hvis man vil kontrollere de brugte kanyler er det naturligvis her, i fixesituationen, man skal sætte ind. Det er som sagt ikke kanylen i sig selv, der er det farlige, men derimod den lille mængde blod, som stammer fra stofmisbrugerens. Kan denne mængde blod holdes indespærret og utilgængelig, er kanylen uskadeliggjort og udgør i princippet ikke større sundhedsmæssig risiko end et stykke slikpapir. Det var med denne bagtanke, Københavns Kommune i 2006 iværksatte et forsøg med uddeling af såkaldte sikkerhedssprøjter fra Mændenes Hjem. Til forskel fra de almindelige sprøjter ville disse, hvis de blev anvendt korrekt, ikke udgøre nogen risiko for stikulykker.

Hovedformålet er at uddele sprøjter, hvor nålene bliver beskyttet efter brug, således at andre borgere ikke risikerer at stikke sig på efterladte sprøjter, og at sprøjterne ikke kan genanvendes, så risikoen for, at narkomaner kan smitte hinanden med blodbårne sygdomme, nedsættes.²⁷

Lutter gode hensigter, men alligevel blev forsøget ikke nogen succes. Sikkerhedssprøjterne blev oplevet som teknisk besværlige at anvende, og stofmisbrugerne var bange for at miste deres stof og for at komme til skade ved at bruge dem.²⁸ Sikkerhedssprøjterne var med andre ord fremragende som sterilt værktøj og endnu bedre som sprøjteaffald, men de dueede ikke som stoftransportører. Forsøgets ringe succes understreger, at der er tale om mennesker, som ikke kan gå på kompromis med kanylen som stoftransportør, idet det først og fremmest er det, kanylen er for dem. Med de eksisterende alternativer er det altså ikke ad denne vej, problemet med sprøjteaffaldet kan blive løst, selvom det umiddelbart virker som den perfekte løsning – set fra alle andre perspektiver end stofmisbrugernes. Sikkerhedssprøjterne tilgodeså primært affaldsproblemet og underprioriterede derved stofmisbrugernes behov for en kanyle, der fungerer som stoftransportør.

En anden måde at kontrollere de brugte kanyler på, nemlig oprettelsen af fixerum, har længe været anvendt med stor succes i eksempelvis Tyskland. Efter en lovændring er det første danske fixerum netop åbnet på Vesterbro den 1. august 2012. Det har ikke været praktisk muligt at behandle dette arbejde i denne artikel. Ved et fixerum, som også kaldes brugerrum eller stofindtagelsesrum, forstås et lokale, hvor det under hygiejnisk forsvarlige forhold er muligt at indtage sit stof under observation af en sygeplejerske eller andet sundhedsuddannet personale, som er i stand til at reagere på eventuelle overdoser.

I lande, som har indført fixerum, konkluderer omfattende undersøgelser entydigt, at fixerummene nedbringer dødstallet for stofbrugere og sparer samfundet for store udgifter til HIV- og hepatitisbehandling.²⁹ Desuden er det sandsynligt, at

27 Lindstad 2006, s. 9.

28 Ibid.

29 Gotfredsen 2003, s. 20.

de mere socialt betonedede problemer, som for eksempel de ikke-stofmisbrugende vesterbroeres utryghed ved og irritation over stofmisbrugere, ville blive mindre, hvis der fandtes et fixerum i byen, idet stofmisbrugerne ville være mindre synlige. Hvad angår håndteringen og indsamlingen af sprøjteaffald er der naturligvis åbenlyse fordele ved et fixerum frem for den hidtidige praksis, hvor stofmisbrugerne har været henvist til at fixe i det fri eller i opgange og baggårde. Stofmisbrugerne kan bruge de kanyler, der bedst opfylder deres behov for stoftransportør, og kanylen som affald kan bortskaffes umiddelbart efter brug.

Smittefare

De fem-ti minutters høje sus er hurtigt forbi. Nogen er på vej ned ad bagtrappen og nu gælder det om at komme væk. Kanylen ligger, hvor den ligger. Glemmt eller efterladt. Kanylen bliver nu til en ny ting. I sig bærer den et antal blodmolekyler, iblandt hvilke der kan være vira, som er potentielt livsfarlige for mennesker. Kanylen er nu fare og frygt, risiko og trussel for enhver. Så vidt vides er ingen i København nogensinde blevet smittet med noget som helst ved uforvarende at stikke sig på en brugt kanyle – men selvom risikoen er lille, er den der jo alligevel.

Interessant nok er det mindre den enkelte brugte kanyle, som gør noget, end det er ideen om den, muligheden af dens tilstedeværelse. Faren og frygten er baseret på den usete kanyle. Det er det lille stik i sandkassen, i det mørke cykelskur eller bag skraldespanden, det handler om her. Børn må ikke lege i gården og hunde bliver båret ned ad trappen på grund af den smittefare og frygt, der er kanylen. Denne kanyle er også ærgrelse – mere velfungerende stofbrugere, som ikke kaster kanylerne fra sig, men pænt smider dem i kanyleboksene, ”som man skal”, kommer også til at få bøvlet.

Ideelt set havnede alt sprøjteaffald jo i de kommunalt opsatte gule og grå/grønne kanylebokse, hvor det opbevares sikkert og sundhedsmæssigt forsvarligt, det vil sige utilgængeligt, indtil boksene kan blive tømt af renovationsmedarbejdere. Denne ordning har eksisteret i København siden 1989.³⁰ Kanylerne bliver først rigtig problematiske, når de optræder på steder, hvor de ikke bør være. Og det gør de, som vi har set, meget ofte.

I maj 2007 skriver en borger et klagebrev til Overborgmester Ritt Bjerregaard og Teknik- og miljøborgmester Klaus Bondam. Borgeren sidder i sin stue, midt i larmen fra Abel Cathrinesgade og lugten af rygeheroin fra de stofmisbrugere, som sidder på hans fortrappe.

---

30 Henriksen 1990.

Der demonstreres imod brugte kanyler i det offentlige rum. Vesterbro cirka 1978. Foto venligst udlånt af: Social + Co / Michael Lodbjerg Olsen.

Fortovet flyder med kanyler, blodigt vat, bræk, afføring, skrald, flasker etc. Hver morgen når jeg skal på arbejde, må jeg forcere dette terræn og passe på hvor jeg træder. I porten til baggården må mødre og fædre køre børnene ud i deres Christianiacykler og lign. for at ungerne ikke skal træde i alt det møg. ... for de mennesker der bor her er det frygteligt, mildest talt.³¹

Lignende tilstande beskrives af elever og lærere på Rysensteen Gymnasium, der ligger i hjertet af stofmisbrugsområdet på Vesterbro.³² Heller ikke stofmisbrugerne selv bryder sig om sprøjteaffaldet og de brugte kanyler. Som argumenter for etablering af et fixerum på Vesterbro svarer tre forskellige stofmisbrugere følgende:

Vi sviner. ... Så ligger der ikke alle de nåle alle vegne. ... Et fixerum er en god ide med hensyn til alt det kanyleaffald i forhold til børnene.³³

Der hersker ingen tvivl om, at det er ønskeligt at undgå brugte kanyler på gaden. De sundhedsmæssige risici er som nævnt små, men ikke desto mindre indiskutable. Et stik på en brugt kanyler kan i princippet føre til smitte med både stivkrampe, hepatitis B og C, HIV og en række andre blodbårne sygdomme. Antallet af intravenøse stofbrugere, som lider af ovennævnte sygdomme er væsentligt højere end befolkningen generelt,³⁴ hvilket på sin vis gør det tilrådeligt at antage det værste. Dette gælder også, selvom de brugte kanyler kan have ligget i flere timer

31 Borgerklage af 29. maj 2007 (vedr. Viktoriagade, email sendt til daværende Overborgmester Ritt Bjerregaard og daværende Teknik og miljøborgmester Klaus Bondam).

32 Drevsfeldt 2009.

33 Alle tre citater er fra "Stofbrugernes egne argumenter for fixerum", <http://blog.fixerum.dk/stofbrugernes-egne-argumenter-for-fixerum/> (31.05.2011).

34 For hepatitis C helt op til 75% smittede blandt intravenøse stofbrugere (Brünes og Kappel 2009, s. 54)

og måske oven i købet har været udsat for frost, stærk sol eller andre virusdræbende påvirkninger. Udover disse rent konkrete og objektive farer udgør affaldet en markør, der fortæller at stedet bliver anvendt af stofmisbrugere, hvilket skaber en del utryghed blandt bydelens øvrige borgere – 23 % føler sig utrygge ved stofmisbrugere i deres lokalområde, mens 51 % føler sig utrygge over, at deres børn færdes i et kvarter med stofmisbrugere.³⁵

Som borger på Vesterbro er det vanskeligt ikke at forholde sig til stofmisbruket. De forskellige positioner kan tydeligst ses i de både følelsesladede og voldsomme debatter om fixerum. Her handler det om retten til byen, fornemmer man. Formanden for beboerforeningen i en bygning, som var tæt på at komme til at huse et privatfinansieret (og på tidspunktet ulovligt) fixerum, drager en skarp grænse mellem stofmisbrugere og ikke-stofmisbrugere: ”Vi som forening [Beboerforeningen Reventlowsgade 26-30] forsvarer almindelige børnefamiliers ret og mulighed for at bo i en ejendom på Vesterbro.”³⁶

Denne form for *N.I.M.B.Y.*-argumentation (akronymet står for *Not In My Back Yard*, altså: ikke i min baghave eller ikke der, hvor jeg bor) er et typisk eksempel for niveauet i stofmisbrugsdebatten. Man anerkender nok problemet, men vil ikke have noget personligt med det at gøre. De brugte kanyler, frygten og utrygheden dominerer på denne måde debatten og blokerer for en løsning af problemerne. Er kanylerne i fixerumsdebatten blot de fysiske nåle eller dækker ”brugte kanyler” over stofmisbrugere i det hele taget? Det kan være vanskeligt at afgøre.

Som vi har set, er der klare økonomiske, sundhedsmæssige og til dels sociale fordele ved et fixerum, og fagfolk inden for området anbefaler da også næsten enstemmigt denne løsning. Men det er nu engang ulovligt at besidde stoffer i Danmark, hvorfor det altså også indtil for ganske nyligt betragtedes som ulovligt at drive et fixerum – idet et sådan jo netop er betinget af, at dets brugere er i besiddelse af stoffer. Det er en følelsesladet debat, hvis fronter stort set ikke har rykket sig ud af stedet i de sidste 10 år. På den ene side står fagfolk og stofmisbrugere, der med skadesreduktion for øje anbefaler en pragmatisk tilgang til fixerum. Blandt disse stemmer findes også Thorning-Schmidt-regeringen, som på tidspunktet for denne artikels tilblivelse endnu var i opposition. På den anden side står de borgerlige politiske beslutningstagere, som ikke kan acceptere at medvirke til at opretholde borgeres misbrugsmønstre. VK-regeringens nationale narkotikapolitik

...hviler på forbuddet mod enhver ikke-medicinsk og ikke-videnskabelig brug af narkotika” (...) ”regeringen ønsker ikke, at der etableres offentlige fixerum i Danmark og står fast på sin afvisning heraf. Det er regeringens opfattelse, at det vil

---

35 Rambøll Management 2009.

36 Carsten Mai fra ”Debat om fixerum” <http://www.dinby.dk/kobenhavn-v/vil-saette-stopper-fixerum> (31.05.2011).

*være at gå for vidt at tillade stofmisbrugere at besidde og bruge stoffer på bestemte lokaliteter. Fixerum falder uden for regeringens opfattelse af skadesreduktion.*³⁷

Konservatives retsordfører Tom Behnke opsummerer den officielle holdning til spørgsmålet således: "... vi skal ikke have oaser, hvor man kan tage stoffer lovligt. Det har ikke noget at gøre med berøringsangst, det er på et ideologisk plan, at vi er uenige".³⁸

Kunne det tænkes, at uenigheden ikke kun er ideologisk, men endog særdeles praktisk og ligefrem håndgribelig? Hvor fagfolk og stofmisbrugere taler om skadesreduktion og rene kanyler, taler visse politiske beslutningstagere om smittefare og utryghed. Det er nok kanyler begge dele, men det er ikke den samme ting.

Affald

Endelig er kanylen en sidste ting. Som en slags postludium eller epilog, den deler med de fleste andre genstande, slutter den sin eksistens som affald. Med forsigtige bevægelser bliver kanylen fisket ud fra bunken af blade, ispapir og cigaret-skodder i lyskassen på Lille Istedgade. I det øjeblik den skramlende falder ned i plasticspanden skifter den igen ham. Den er nu ikke længere forskellig fra de kanyler, som på foretrukken vis er blevet smidt i kanyleboksene efter brug, og sådan set heller ikke fra de ispinde og skodder, der på korrekt vis er puttet i skraldespanden. Den bliver til affald. Det, som sker, når en genstand bliver til affald, er først og fremmest, at den mister sin egenart og udelukkende optræder som en del af en masse.³⁹ Vi går ikke ned med en pose fuld af kartoffelskræller og kaffegrums og tomme tandpastatuber – vi går ned med skrald.

Selvom den er komposit, altså en genstand bestående af flere forskellige materialer, i dette tilfælde plast og metal, kunne kanylen i princippet genbruges. Når dette ikke sker, skyldes det vel en kombination af dens ringe størrelse og den potentielle smittefare ved sortering. Spandene med kanyler bliver i stedet kørt til forbrænding, og på den måde indtræder de altså i kredsløbet på lige fod med københavnernes øvrige affald. De forsvinder endegyldigt af syne i de store ovnes høje flammer, for at genopstå i sidste instans som fjernvarme, aske og en række spildprodukter.

Den lille, blodige nål, som smelter, brænder og forgår i ilden, har været mange ting, før den nåede hertil. Afhængig af kontekst og relation har den været sterilt værktøj, skadesreduktion og gode hensigter; den har været løfte, potentiale og stoftransportør, bro mellem stofmisbrugeren og hendes stof; den har været sprøjteaffald på gaden, smittefare, utryghed, frygt og trussel. Alle disse ting, alle disse

---

37 Center for Forebyggelse 2010, s. 9.

38 Tom Behnke, retsordfører (K), i Kræn 2010.

39 Jf. Thompson 1994.

kanyler, har ændret gennemgribende og grundlæggende på det rum, de befandt sig i, ved at påvirke og påvirkes af de øvrige aktørers adfærd.

Hvad kan kanylen fortælle?

Kan disse mange forskellige kanyler fortælle os noget om vores forhold til stofmisbrug og til stofmisbrugere i det hele taget? Den fysiske genstand, kanylen, rummer jo så at sige hele stofmisbrugsproblemet i sig – faren, frygten, håbløsheden. På den måde er den brugte kanyle, eller måske snarere idéen om den, et eksempel på vores afmagt i forbindelse med stofmisbruget. Det er tydeligt, og vel også forståeligt, at samfundet som sådan betragter stofmisbrug som noget uønskværdigt. At være stofmisbruger er ikke et valg i nogen meningsfuld forstand; det er noget, man gerne vil holde op med. Vi vil så gerne have det farlige og det beskidte til at forsvinde, og det frustrerer os, når det ikke kan lade sig gøre.⁴⁰ Desværre bærer samfundets bestræbelser på at bistå stofmisbrugerne i deres forsøg på at blive stoffri meget sjældent frugt. Alligevel bliver vi ved, for ”sådan gør man i et ordentligt velfærdssamfund som vores”.⁴¹

Men hvad har dette med brugte kanyler at gøre? I dette tilfælde bliver den brugte kanyle en påmindelse, en markør på et hjørne af samfundet, som flertallet gerne ville ændre på, men ingen formår at gøre noget ved. Behandlingen virker måske på resten af samfundets dårlige samvittighed, men ikke der, hvor det er meningen, nemlig hos stofmisbrugerne.⁴² Dette nederlag gøres synligt af hver eneste blodige kanyle på Halmtorvet. Som den lille dreng i eventyret, afslører, spotter og udstiller kanylen denne magtesløshed, når den stikkende insisterer på, at *det virker jo ikke!* Stofmisbrugerens efterladte, blodige kanyle er altså også behandlingssystemets afmagt – ligesom den er vores allesammens, hele byens, dårlige samvittighed.

Ved at se på kanylens væren og gøren i verden har vi fået et indblik i et komplekst væv af handlinger, aktører og praksisser på den københavnske stofmisbrugsscene. Trods de interessante samtaler, jeg havde med Tom og med de folk, vi traf på vores sprøjteopsamlingsstur den eftermiddag, var det gennem tingene, gennem kanylerne, de løse brosten og blodpletterne på fortovet, at stofmisbruget på Vesterbro virkelig lod sig se. De blodige nåle udgjorde et landskab, en stofmisbrugs topografi, der fysisk og kropsligt fortalte om de mennesker, som bor i København. Vesterbros gader og baggårde har vist os ting, Vesterbros borgere ikke kunne fortælle os.

---

40 Douglas 1966.

41 Jöhncke 2010, s. 7. Se også Allouche 2001; Gotfredsen 2003.

42 Ibid.

Ved hjælp af de synsvinkler, Millers objektifikationsprocesser, Mols praksio-grafi og til dels Haraways cyborgs har anvist os, har vi fået indsigt i en materiel og ikke-sproglig del af stofmisbrugerfeltet, som kan supplere og uddybe den forståelse, vi allerede har. Hvis vi med Mol betragter kanylen som et multipelt objekt, er det jo intet under, at fixerumsdebatten har været så fastlåst – selvom alle taler om kanyler, taler de ikke om den samme ting. Enhver debat eller forhandling bliver på den måde umulig, for hvordan kan man blive enige om en løsning, hvis man ikke engang er enige om problemet? Så længe de forskellige parter ikke taler samme sprog, kan grænserne mellem de forskellige synspunkter ikke krydses, og enighed bliver en umulighed.

Kanylen, den fysiske genstand, og alle de ting, den er og gør, viser os stofmisbruget på Vesterbro på en ny måde. Ved at betragte denne centrale genstands praksis i forskellige kontekster afsløres lakunerne mellem de forskellige aktørers opfattelser og forståelser af den. I objektifikationsprocessen, hvor stofmisbrugeren og kanylen som stoftransportør interagerer, er dens senere status som smittefare ligegyldig, eller i hvert fald meget abstrakt, for den cyborg, som er både heroin/kokain og menneske.

Fra Christiansborg, hvor kanylen er en beklagelig medskyldig i en sørgelig forbrydelse, er netop smittefare, og borgernes derfra stammende utryghed ved stofmisbrugere i det hele taget, det allervigtigste. Her er kanylen som stoftransportør irrelevant. Her handler det om at overkomme paradokset mellem at sørge for sterilt værktøj i rigelig mængde og udrydde smittefarlige, brugte kanyler i det offentlige rum. De mange forskellige aktører forholder sig simpelthen ikke til de samme kanyler.

Således har genstandene paradoksalt nok alligevel ledt os til en forståelse af sproget og verdens betydning. Og netop heri består materialitetsstudiers styrke. Hvis vi undlader at tabe de fysiske, håndgribelige genstande af syne, kan vi trygt begive os ind i de semiotiske og diskursive rum, vel vidende, at vi nok skal komme ud igen. Genstandene, i dette tilfælde den blodige kanyle, er som minearbejdernes kanariefugle, der advarer om iltmangel. Ved at insistere på kun at være, hvad den gør, holder den os til de sikre skakter, når sproget forsøger at lede os på afveje i det analytiskes irgange.

Litteratur

- Allouche, Eric 1999: "Kald mig ikke narkoman". *Stof*, 10.
 Allouche, Eric 2001: "Hvad er meningen med misbrugsbehandling?". *Stof*, 16.
 Banerjee, Mukulika og Daniel Miller 2003: *The Sari*. Berg, Oxford.

- Brünés, Nina og Nanna Kappel 2009: "Sygepleje til indlagte patienter med et stofbrug". *Stof*, 16.
- Center for Forebyggelse 2010: *Narkotikasituationen i Danmark 2010*. Sundhedsstyrelsen (Statens Publikationer), København.
- Damsholt, Tine, Dorthe Gert Simonsen og Camilla Mordhorst 2009: *Materialiseringer: Nye perspektiver på materialitet og kulturanalyse*. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus.
- Douglas, Mary 1966: *Purity and Danger: An analysis of the concepts of pollution and taboo*. Routledge, London og New York.
- Drevsfeldt, Sabrina 2009: "Vi vader i kanyler og afføring i vores skolegård". *Information* 21.10.
- Dugnad Vesterbro 2007: *Fixeteknik for stofbrugere*. Dugnad Vesterbro, København.
- Ege, Peter 1997: "Harm reduction – hvad lægger vi i det?". *Stof*, 2.
- Ege, Peter 2009: "Stofafhængighed". T. Knudsen og T. Thomsen (red.): *Medicinske sygdomme – sygdomslære og sygepleje*. Arnold Busck, København.
- Gotfredsen, Nanna W. 2003a: "På den brogede vej til brugerrum". *Stof*, 1.
- Gotfredsen, Nanna W. 2003b: "Slaget om sprøjterummet". *Materialisten*, 1/2.
- Haraway, Donna 2007: *When Species Meet*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Haraway, Donna 1991: "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century". *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. Routledge. New York.
- Henriksen, Magdalene 1990: *Forsøgsindsamling af sprøjter og kanyler fra narkomaner*. Miljøkontrollen, Københavns Kommune, København.
- Jöhncke, Steffen 2010: "Behandlingsbegrebet – klar til skrot?". *Stof*, 16.
- Kronbæk, Mette, Mette L. Lauridsen og Peter Sindal Lundsberg (red.) 2010: *Stofmisbrug i socialfagligt perspektiv*. Servicestyrelsen, Odense.
- Kræn, Kristoffer 2010: "Jeg fatter ikke, at vi ikke får et fixerum". *Information* 26.09.
- Latour, Bruno 2004: "Why has critique run out of steam". *Critical Inquiry* 30:2.
- Law, John og John Hassard (red.) 1999: *Actor Network Theory and After*. Blackwell, Oxford.
- Lindstad, Jonas Markus 2006: *Evaluering af forsøg med sikkerhedssprøjter i Københavns Kommune*. Center for Alternativ Samfundsanalyse, København.
- May, Jakob 2005: "Retvisende sprogbrug og afhængighed af retorik". *Stof*, 6.
- Miller, Daniel (red.) 1998: *Why some things matter*. UCL Press, London.
- Miller, Daniel 2010: *Stuff*. Polity Press, Cambridge og Malden.
- Mol, Annemarie 2002: *The Body Multiple: Ontology in Medical Practice*. Duke University Press: Durham og London.
- Olsen, Robert, Jørgen Kjær, Bo Wermus, Dannie Hansen og Rasmus Koberg

- Christiansen 2010: "Vesterbro – historisk og nu". *Stof*, 16.
- Rambøll Management (Københavns Kommune og Dugnad Vesterbro) 2009: *Resultater fra 1. survey på Indre Vesterbro*. København: Rambøll Management A/S.
- Rathje, William og Cullen Murphy 2001 (1992): *Rubbish! The Archaeology of Garbage*. The University of Arizona Press, Tucson.
- Reed, Adam 2007: "'Smuk is king': the action of cigarettes in a Papua New Guinea Prison". Amina Henare, Martin Holbraad og Sari Wastell (red.) *Thinking Through Things: Theorising Artifacts Ethnographically*. Routledge, London.
- Thompson, M. 1994: "The filth in the way". Susan Pearce (red): *Interpreting Objects and Collections*. Routledge, London.

Utrykte kilder

- Center for Renhold: *Notat vedr. Sprøjteaffald af 19.02.2009*.
- Borgerklage af 29. maj 2007: *vedr. Viktoriagade*, email sendt til daværende Overborgmester Ritt Bjerregaard og daværende Teknik og miljøborgmester Klaus Bondam.
- Werge, Kasper, Ea Vestergaard & Christian Stoustrup: *Kan det fixes? – Fixerum på prøve*. Roskilde Universitet, 2011.

Webkilder

- Brugerforeningen:
<http://brugerforeningen.dk> (31.05.2011)
- Debat om fixerum:
<http://www.dinby.dk/kobenhavn-v/vil-saette-stopper-fixerum> (31.05.2011)
- Fixerum til Vesterbro:
<http://blog.fixerum.dk/> (31.05.2011)
- Politiets Narkotikastatistik:
<http://www.politi.dk/da/servicemenu/statistik/Narkotikastatistik/>
(31.05.2011)
- "Stofbrugernes egne argumenter for fixerum":
<http://blog.fixerum.dk/stofbrugernes-egne-argumenter-for-fixerum/>
(31.05.2011)

Who Can Fix It?

An investigation of the needles left behind by drug users in Copenhagen's Vesterbro district. Based on the methods developed by Annemarie Mol as well as processes of objectification as described by Daniel Miller, the used needle appears to be a multiple object that is related to opportunities, fear, good intentions and trash. This article is an invitation to study material culture and material practices as a part of semiotic and discursive analyses in order to sharpen a researcher's analytical focus while remaining grounded in reality.